

OBSAH

Úvod	3
I. Výchova a vzdělání ve starověku	5
A. Počátky výchovy	5
Ruka produkt a orgán práce. Práce a vznik řeči. Utváření lidského mozku. Zdokonalování práce a řeči	5
B. Výchova v otrokářské společnosti	6
Charakteristika otrokářského řádu	6
1. Vzdělanost a výchova starého Východu	7
Staré východní kultury	7
Vzdělanost a škola sumersko-babylonská	7
O výchově a škole Sumerů a Akkadů	8
O výchově staroegyptské. Ukázky ze školních úloh pisařské školy staroegyptské: Otec napomíná svého syna. Písař napomíná žáka. Texty k mravní výchově staroegyptské	8
O židovské výchově. O učitelích a žácích	9
2. Názory na výchovu a vzdělání ve starém Řecku	10
Demokritos	10
Sofisté. Prostředí a ovzduší působení sofistů	11
Sokrates. Sokratovská metoda	13
Platon. O výchově správců a správkyní státu ve vědách	14
Aristoteles. Ctnosti obci potřebné. Přirozený postup při výchově dětí. Péče o výchovu dětí. 1. Výchova má být veřejná a společná. 2. Různé názory o výchovném cíli. Mínění Aristotelovo. 3. Učební předměty a jejich cena	18
Škola a učitel. Žákův den	24
3. Názory na výchovu a vzdělání ve Starém Římě	25
Výchova a vzdělání v republikánském období	25
Titus Lucretius Carus. O duši. O vlivu vzdělání na utváření duševních vlastností	25
Marcus Tullius Cicero. O povinnostech	26
Výchova a vzdělání v období císařství	27
Marcus Fabius Quintilianus. Přednosti vyučování ve škole. O nadání dětí. Jaký má být učitel. Jací mají být žáci	27
Plutarch. Význam studia životopisů vynikajících mužů. Dovednost zacházet s lidmi. O mravní výchově	31
Marcus Aurelius. Základní zásady spolužití s lidmi	34
4. Výchova a vzdělání v období rozkladu otrokářské společnosti (rané křesťanství)	36
Sofronius Eusebius Hieronymus. O výchově křesťanské dívky	36

II. Výchova a vyučování ve středověku	38
Charakteristika středověku. Výrobní poměry za feudálního řádu.	
Theologický ráz středověkého vzdělání	38
1. Výchova a vzdělání v církevních školách	38
Klástersní výchova k pokorě a poslušnosti (Benediktus z Nursie)	38
Římský papež Řehoř Veliký o vědě	39
Z Alkumova dopisu Karlu Velikému	40
Vyučování v palatinské (dvorní) škole Karla Velikého. Z rozho- voru královského syna Pippina s jeho učitelem Alkuinem	41
Světské vědy ve službách teologie. Alkuin píše mnichům v Toursu	43
Rabanus Maurus o sedmeru svobodných umění. Gramatika. Rétorika. Dialektika. Aritmetika. Geometrie. Musika. Astronomie	43
2. Počátky vzdělanosti a škol v českých zemích	47
Zavedení staroslověnského písma a vyučování v jazyce staroslo- věnském na Moravě. Ze staroslověnské legendy o životě Konstan- tinově-Cyrylově	47
Zpráva o škole v Budči. Ze staroslověnské legendy. »Život sv. Václava«	48
Zpráva o škole na Vyšehradě. Z legendy o Prokopovi	48
Svědectví admonského opata Engelbrechta o škole při pražském biskupství	49
5. Výchova světských feudálů v XI.—XIV. století	49
Výchova v kyjevském státě v XI. století. Naučení Vladimíra Mono- macha dětem	49
Rada otce synovi	50
4. University a školy partikulární	51
Pražská universita. Založení pražské university. Svolení papeže Klimenta VI. k založení pražské university. Zakládací listina pražské university (Zlatá bulla) Karla IV.	51
Boj za národní ráz pražské university. Dekret kutnohorský	54
O školách městských (partikulárních)	57
Vyučování na školách partikulárních. Z Kodiceho řádu pro školy městské v Čechách a na Moravě v r. 1586 (Třída první, nejnižší. Zákony o učení)	57
Péče rektora pražské university M. Martina Bacháčka o vyučování na školách partikulárních. O počátečním vyučování ve škole (dopis Přeloučským 7. IV. 1599)	60
Vavřínek Benedikt z Nudožer. Řeč nápravná	62
O životě potulných žáků ve XIV. a XV. století. Ze staročeské sa- tiny »Podkoní a žák«	65
5. Šlechtická výchova v českých zemích v XV. a XVI. století	66
Ludvíka z Pernštejna naučení rodičům	66
Jana Hasištejnského z Lobkovic Zpráva a naučení synu Jaroslavovi. O dětech. O dcerách	68
6. Rodinná výchova v moskevském státě v XVI. století	69
Z Domostroje. Jak děti své vychovávat ve vši kázni a bázni boží. Jak děti učit a v bázni chovat	69
7. Kritika feudální školy a výchovy v období renesance	70
Pedagogové - humanisté	70
Charakteristika období renesance	70

François Rabelais. Z románu Gargantua a Pantagruel (Jak se Gargantua učil u jednoho sofisty latině. Z dopisu Gargantuy synovi Pantagruelovi studujícímu v Paříži)	70
Michel de Montaigne. O výchově dětí	74
8. Škola v období reformace	77
Jan Blahoslav. Z filipiky proti misomusům	77
9. Pedagogické myšlenky raných socialistů-utopistů	78
Tomáš More. Vzdělání obyvatel ostrova Utopie	78
Tomáš Campanella. Výchova a vyučování v »Slunečním státu«	81
10. Školství a výchova v jihozápadním Rusku a v moskevském státě v XVII. století	83
Řád školy luckého bratrstva z r. 1624	83
Jepifanij Slaviněckij. O zvycích ve škole a jak je třeba poslouchati výklady. O hře	85
Simeon Polockij. O výchově dětí rodiči	87
III. Pedagogika nové doby	89
Charakteristika nového věku	89
1. Zakladatel novověké filosofie a vědy	89
Francis Bacon. O cílech vědy a poznání. O induktivní metodě. Kritika škol. O zvyku a výchově. O studiích a četbě	89
2. Jan Amos Komenský	94
Výchova a její úloha ve společnosti. Náprava veřejného stavu má se začínati od škol. Do škol vřea mládež obracena býti má	94
O vyučování ve školách. Mládež v školách všemu vyučována býti má. Zákony o tom, kterak zvlášt je dbáti cílů školy. Nápravné prostředky. Pořádek věcí	96
O předškolní výchově. V čem mládež hned od narození svého pomaličku cvičena a do šesti let věku svého vycvičena býti má	102
Vyučovací metody. Metoda, jak vštěpovati vědění. O příjemnosti učení. Zákony metody, které je dbáti při vyučování a učení se	105
Mravní výchova. Jak pěstovati mravy	109
O učitelích. Práce učitelů. Práce scholarchů. Prostředky k posílení buďtež ustáleny	110
O úkolech rodičů. Práce rodičů	113
3. Pedagogické názory Johna Locka	113
K. Marx o Johnu Lockovi	113
Z lidí, které potkáváme, devět z deseti jsou tím, čím jsou... jen svou výchovou. O tělesném zdraví. Rozumová výchova. Vzdělávání v jazyce mateřském. Naučit se řemeslu. O studování	113
4. Pedagogické názory J. J. Rousseaua	116
Klasikové marxismu-leninismu o předchůdcích francouzské buržoasní revoluce a o Rousseauovi	117
O původu nerovnosti mezi lidmi. Bližme se okamžiku krise a století převratů	117
Emil čili o výchování. O výchově přirozené. O rozumové výchově. Jednej se svým chovancem podle jeho věku. O mravní výchově. Význam truhlářského řemesla pro Emila. Emil na počátku jinošství. O citové výchově	118
O národní výchově. Úvahy o vládě Polska: Výchova	123

5. Pedagogické názory francouzských materialistů XVIII. století . . .	125
Claude Adrien Helvétius. O výchově. Vymezení výchovy. Výchova je všemocná. Není-li zájmu, není ani vzájemného přirovnávání předmětů. Výhody veřejné výchovy před výchovou domácí . . .	125
Denis Diderot. Diderot odmítá Helvétiov názor o všemocnosti výchovy. Odmítnutí díla Helvétiova »O člověku«. Návrh na úpravu školství v Rusku. Plán university pro vládu Ruska. C vzdělání. Co je to universita. Fakulty. Fakulta artistická. Aritmetika, algebra, počet pravděpodobnosti, geometrie . . .	131
6. Pedagogické názory a otázky školství v XVIII. století v Rusku a v Polsku . . .	137
Výchova mládeže v Rusku v XVIII. století . . .	137
Ivan Ivanovič Beckoj. Obecné nařízení o výchově mládeže obojího pohlaví . . .	137
N. N. Novikov. O vychovávání rozumu . . .	139
Výchovné otázky v »Národní výchovné komisi« v Polsku v letech 1773—1794. Komisja edukacji narodowej (Národní výchovná komise). Učitelé . . .	141
7. Pedagogické názory v období francouzské buržoasní revoluce . . .	144
M. J. A. Condorcet. Zpráva k návrhu dekretu o všeobecné organisaci veřejného vzdělání (Základní principy návrhu. O soustavě školské a o výchově) . . .	144
Michel Lepeletier. Plán národní výchovy. Kritika Condorcetova návrhu. Zásady, obsah a organisace národní výchovy . . .	148
François Babeuf, řečený Gracchus. Výchova se stala druhem vlastnictví . . .	152
8. Pedagogická soustava Johanna H. Pestalozziho . . .	153
Pestalozziho život. Vše pro jiné, nic pro sebe. O cíli výchovy. Výchova a vyučování. Učitelské vzdělání. O výchově a vyučování. O výchovném vyučování. Výchova k práci. Výchova dítěte v rodině k lásce . . .	153
Z knihy Jak Gertruda učí své děti. Čtvrtý dopis . . .	157
9. Německá pedagogika v první polovině XIX. století . . .	160
J. F. Herbart, představitel výchovy pruského militarismu. C formálních stupních poznání a vyučování . . .	160
Pedagogické názory Friedricha W. Fröbela. O výchově a vzdělání dětí raného věku. Stupně dětského vývoje a řeč. Hra a zaměstnání dítěte. Fröblovy dárky. První přehled her a prostředků pro péči o rozvoj snahy po činnosti u dětí . . .	162
Zákaz Fröblovy působnosti. Z Diesterwegova věnování IV. vydání Rukověti vzdělání pro německé učitele Fröbelovi . . .	166
Pedagogické názory F. A. Diesterwega. Z Diesterwegovy Rukověti vzdělání pro německé učitele. (O studiu a sebevzdělání učitele. Pokyny ke studiu) . . .	167
10. Pedagogická činnost a ideje Roberta Owena . . .	172
O podmínkách a základních principech výchovy charakteru a vzdělání. Z knihy »O novém mravním světě« (Pět nepopíratelných skutečností). Význam vědy o vlivu vnějších podmínek na blahobyt a štěstí lidstva pro výchovu a vyučování dětí . . .	172
11. Pedagogické ideje francouzských socialistů-utopistů . . .	177
C. H. Saint-Simon. Výchovu mládeže a národa nutno svěřit učencům	177

F. M. Charles Fourier. O dětské práci. Výchova v »harmonické« spo-	
lečnosti. O mládeži a dětských družinách	178
12. Pedagogické názory Herberta Spencera	180
O nutnosti brutální výchovy. Které vědění je nejdůležitější	180
13. Výchova a vzdělání v Rusku v první polovině XIX. století	182
V. G. Bělinskij. Novoroční dárek. Dětské pohádky dědečka Irineje	182
A. I. Gercen. N. Ch. Ketčer. Kdo je vinen?	185
14. Škola a pedagogika v našich zemích v období národního obrození	190
Školské reformy a stav školy koncem XVIII. a počátkem XIX. sto-	
letí. Úpadek učitelského vzdělání. Účel školských reform. Pří-	
prava učitelů triviálních škol. Společné vyučování. Tabe- lární metoda	190
Výchova a pedagogika na Slovensku koncem XVIII. a počátkem	
XIX. století	193
Adam František Kollár. Soukromý návod	193
Samuel Tešedík. Vysvetlenie	196
Daniel Lehocký. O výchově dívek	199
Učitel v době národního obrození	201
O mimoškolní činnosti učitele kolem roku 1830	201
Obraz venkovské obrozenecké školy	202
Deník Jakuba Jana Ryby	203
Plápaní v učitelově práci (J. N. J. Filčík)	204
»Pan učitel« Boženy Němcové	205
Pedagogické myšlení u nás v době národního obrození	206
Jan Vlastimír Svoboda. Ze »Školky;... Uvítání dítek do školy.	
Ukazování a pojmenování některých dítky zajímavých předmětů.	
Rozmluva o některých domácích zvířátkách. Hry na komando .	206
Jan Formánek. Nutnost zdokonalování a zlepšování společenského	
postavení a vzdělání učitele	209
Bernard Bolzano. O výchově a vyučování	211
Pedagogické myšlení v období revolučních událostí r. 1848	214
Návrhy na reformu školy. Karel Slavomil Amerling. Plány na re-	
formu školy. Jan Kollár. Všeobecné pedagogické zásady neboli rady	
pro všechno, zejména pro národní školy	214
Jan Evangelista Purkyně. Význam přírodních věd ve výchově	
v předškolním věku	217
Karel Havlíček. Kritika beznárodní výchovy v ruských šlechtic-	
kých rodinách v první polovině XIX. století. O nutnosti vysoko-	
školského vzdělání učitelstva. O vzdělání formálním. Slovanské ná-	
řečí na školách	218
Ludovít Štúr. State o výchově	221
Programové prohlášení radikálních demokratů	224
Karel Sabina. O nutnosti usilovat o stále vyšší vzdělání celého	
národa. O významu elementárního vzdělání	224
15. Škola a pedagogika v našich zemích v druhé polovině XIX. století	225
Charakteristika doby	225
Zákon říšský ze dne 14. května 1869 o školách obecných. O veřej-	
ných školách obecných. O školách měšťanských. O vzdělání učitelů	
a uzpůsobení k učitelství. Předpis o mateřských školách. O opa-	
trovných dítek. Jesličky	226
Ján Nemessányi. O vzdělání učitelstva	230

Gustav Adolf Lindner. O významu výchovy, zejména školy národní v životě společnosti. O výběru učiva. O didaktickém materialismu. Vychování k práci	231
Otakar Hostinský. Estetická výchova v rodině a ve škole	239
16. Výchova a vzdělání v Rusku v druhé polovině XIX. století	242
Nikolaj Ivanovič Pirogov. Otázky života. Býti a zdáti se	242
Konstantin Dimitrijevič Ušinskij. Mateřská řeč. O počátečním vyučování ruskému jazyku	245
Lev Nikolajevič Tolstoj. O vzdělání lidu. Jasnopoljanská škola	254
Nikolaj Gavrilovič Černyševskij. LenIn o Černyševském. Článek »Zemledělské Gazety« O lidovém vzdělání, o tělesných trestech a o rodinných mravech prostých lidí. »Jasnaja Poljana«, škola, pedagogický časopis vyd. hr. L. N. Tolstým	258
Nikolaj Alexandrovič Dobroljubov. Lenin o Dobroljubovi. O významu autority ve výchově	264
Dimitrij Ivanovič Pisarev, O výchově žen	269
P. F. Lesgaft. Úkoly tělesné výchovy ve škole. Život dítěte v rodině 270	

Akademik prof. Dr Otokar Chlup, Dr Karel Angelis a kolektiv
Č Í T A N K A K D Ě J I N Á M P E D A G O G I K Y

pro pedagogické, vyšší a vysoké pedagogické školy
Díl první.

Obálku navrhla Dana Izbická
Vydalo Státní pedagogické nakladatelství v Praze
jako svou publikaci č. 44-37-01
Odpovědný redaktor: Dr Jiří Veselý
Technický redaktor: Josef Holan

Z nové sazby písmem Brno Z výtisky Středočeské tiskárny, n. p., Praha II
Formát papíru 86×122 cm

PAP 8,88 - AA 21,69 - VA 21,70 - HSV č. j. 104 077/54/SV3 - D-01574

Thematická skupina a podskupina 16-1

Vydání I.

Cena brožovaného výtisku Kčs 13,— △ II 2

Cena vázaného výtisku Kčs 16,— △ XI 8